Tysk 1105, Vår 2024

Langsvaroppgaver, sensorveiledning.

Denne delen, dvs. skriftlig langsvaroppgave + multiple-choice-oppgavene teller 60%

Den muntlige delen teller 40 %

Det er to sett med oppgaver, 5 oppgaver i hvert sett. Studentene trekker ett av settene i Inspera-eksamen, og velger seg tre av fem oppgaver. Oppgavene besvares på tysk i hele setninger. Setningene kan godt være korte. Det tas ikke særlig hensyn til grammatiske feil, så lenge innholdet er godt forståelig. Vi forventer en halv til en side på hvert spørsmål.

Her er lydskriftsymbolene du kan bruke.

Kopier alle sammen under ett over i ditt svardokument. Derfra kan du kopiere ett og ett lydskrifttegn inn i teksten din når du trenger det.

Det kan også lønne seg å kopiere inn oppgavespørsmålene etter hvert som du besvarer oppgavene og så skrive svaret rett under.

/ / [ ] [ˈ]

iː i ɪ eː e ɛ ɛː ə aː a ɑː ɑ yː y ʏ ʉː ʊ øː ø œ uː u ʊ oː o ɔ

r ʁ ɻ R ɐ ʃ ʒ ç x z ʐ ŋ l ɭ ɬ ʔ m̩ n̩ ŋ̩

Diftongene kan du sette sammen av lydskrifttegnene over.

Mange lydskrifttegn er vanlige bokstaver fra alfabetet, og disse kan du bruke med de vanlige tastene på tastaturet.

Aufgaben (sett 1):

1. **Was ist mit *Auslautverhärtung* gemeint? Geben Sie eine Definition des Begriffes, und erklären Sie dabei auch was *Paarkonsonanten* sind und**

welche Rolle sie bei Auslautverhärtung spielen. Gibt es «Ausnahmen» von der Auslautverhärtung? Gibt es Auslautverhärtung auch im Norwegischen?

Geben Sie Wortbeispiele!

Oppgaven gir maks 10 poeng. Det forventes at den inneholder:

- Definisjon av Auslautverhätung (dvs Auslaut + Verhärtung) og def av Paarkonsonanten.
- At det gis eksempler på alle parkonsonantene, både klusiler/plosiver og spiranter.
- At det gis gode ordeksempler. Også ord med Auslaut „inne i ordet": *abhaken, bezüglich*
- At det gjøres rede for hvor utbredt dette er i tysk. At man ikke har dette fenomenet i norsk. Men at norsk har regessiv assimilasjon: trygt
- Unntak dreier seg om n, l, r, når disse står etter utlydskonsonanten: Redner, Adler, Friedrich (ofte skjuler det seg en skjult vokal e: reden, Adel osv.

2. **Norwegische Deutschlernende haben oft Schwierigkeiten das deutsche [yː] oder [ʏ] in Wörtern wie <hüte> und <Hütte> richtig auszusprechen. Um welche Schwierigkeiten dreht es sich? Welche besondere Rolle spielt die Lippenstellung für die korrekte Aussprache?**

Oppgaven gir maks 10 poeng. Da forventes det at den inneholder:

- En klar presentasjon av vokalene det dreier seg om, både lang og kort vokal for /yː/ - /ʏ/ i tysk og norsk – og /ʉː/ - / ʊ/ i norsk.
- En beskrivelse av plasseringen av disse i vokalfirkanten
- En forklaring på hvorfor /ʉː/ - / ʊ/ i norsk ligner tysk /yː/ - /ʏ/ best, med henvisning til type lepperunding: vertikal vs horisontal.
- At det oppstår misforståelser hvis man bruker norsk /yː/ - /ʏ/ i tysk, da disse ligner på i-lydene i tyske ører: Er lügt/liegt den ganzen Tag.
-

3. **Wie definiert man phonetisch Diphthonge? Welche Diphthonge kennt man im Deutschen und im Norwegischen? Schreiben Sie sie in Lautschrift und geben Sie Wortbeispiele auch in orthographischer Schrift. Welche Diphthonge sind fallend? Was ist damit gemeint? Werden die deutschen und die norwegischen Diphthonge gleich lang gesprochen? Diskutieren Sie auch, ob die Kombination *langer Vokal + vokalisiertes /r/* als Diphthong betrachtet werden kann.**

Oppgaven gir maks 10 poeng. Da forventes det at den inneholder:

- Definisjon av diftonger: glidelyd fra en vokal til en annen i en og samme stavelse.
- Riktig lydskrift for alle tyske og norske diftonger slik vi bruker disse i vår lærebok og ortografisk med ordeksempler
- Forklarer at alle tysk diftonger ender på halvhøy i vokalfirkanten, de norsk på høy.
- Def. „fallend“ som at lydstyrken/intensiteten går ned, ikke intonasjonen! Og at dette gjelder for begge språkene. Fransk, for eks har stigende diftonger.
- At tysk har syv ekstra diftonger (nevne hvilke), dersom man tar fonetisk def til grunn, men at de selvsagt ikke er diftonger fonetisk sett. Ordeksempler. At tyske diftonger har lengre førsteelement enn norsk, og at lang vokal + vokalisert /r/ ikke varer lengre enn tyske diftonger.

4. **Wie wird das <s> in folgenden Wörtern gesprochen? *Bus, sechs, Sonne, Röslein, Riese, Ferse, Ilse, wachsen, sprechen, Skandal*? Welche Regeln gelten hier?**

Oppgaven gir maks 10 poeng. Da forventes det at den inneholder:

- Her dreier det seg om skrevet <s>, altså enkel-s. Da behøver man ikke nevne <ss> eller < β>. Men det gjelder å vise distribusjon/posisjon for uttale av denne s-en som stemt [z] eller ustemt [s]
- i Anlaut, Inlaut, Auslaut
  ved vokalomgivelser og konsonantomgivelser
- Gi gode ordeksempler
- Å definere Stimmtonverlust ved stemt s-lyd, angi riktig lydsymbol ([z̥]).
- Ekstra: Forklare hvorfor dette er vanskelig for nordmenn

5. **Deutsch hat kurze, unbetonte, gespannte Vokale. Identifizieren Sie diese Vokale in folgenden Beispielen: *Physik, lebendig, Theater, Kaffee, möblieren, sofort* Identifizieren Sie diese Vokale in folgenden Beispielen. Wann treten die diese Vokale auf (Regeln)? Warum repräsentieren sie eine besondere Herausforderung für norwegische Deutschlernende?**

Oppgaven gir maks 10 poeng. Dette er en vanskelig oppgave. Det forventes at den inneholder:

- At vokalene det dreier seg om identifiseres i ordene
- At Mn forklarer at de har samme kvalitet som de tilsvarende lange vokalene, men at de altså er korte:
- At dette skjer i tysk når vokalen står i ubetont, åpen (definere) stavelse.

- At vi ikke har fenomenet i norsk.

Aufgaben (sett 2):

1. **Was ist mit Auslautverhärtung gemeint? Was sind Paarkonsonanten und welche Rolle spielen sie bei der Auslautverhärtung?**

   Geben Sie Wortbeispiele.

Oppgaven gir maks 10 poeng. Det forventes at den inneholder:

- Definisjon av Auslautverhätung (dvs Auslaut + Verhärtung) og def av Paarkonsonanten.
- At det gis eksempler på alle parkonsonantene, både klusiler/plosiver og spiranter.
- At det gis gode ordeksempler. Også ord med Auslaut „inne i ordet“: *abhaken, bezüglich*
- **Extra:**
- *At det gjøres rede for hvor utbredt dette er i tysk. At man ikke har dette fenomenet i norsk. Men at norsk har regessiv assimilasjon: trygt*
- *Unntak dreier seg om n, l, r, når disse står etter utlydskonsonanten: Redner, Adler, Friedrich (ofte skjuler det seg en skjult vokal e: reden, Adel osv.*

2. **Wie unterscheiden sich Deutsch und Norwegisch bezüglich der halbhohen Langvokale? Um welche Vokale handelt es sich? Welche Lautschrift-Symbole benutzt man? Nennen Sie die Unterschiede zwischen den beiden Sprachen bezüglich der Rolle der Zungen- und Lippenstellung bei diesen Vokalen!**

   Geben Sie Wortbeispiele!

   Oppgaven gir maks 10 poeng. Det forventes:

- en oversikt over artikulasjonsteder ved disse vokalene i begge språk.
- At lydskriftsymbolene er slik vi bruker dem i vårt kurs, gjerne med ekstra diakritiske tegn for å skille mellom de norske og de tyske.
- At de norske vokalene har en gliding av vokalene i retning av schwa diftongering), mens de i tysk er stabile i sin kvalitet

- Leppestilling er viktig, at /eː/ er urundet i begge språk, de to andre /øː/ og /oː/ har lepperunding
- At lepperundingen ved de to rundede er sterkere rundet i tysk enn i norsk
- **Ekstra:** At tysk har „frühe Rundung“ og „späte Abrundung“ ved de to, og at det er motsatt i norsk, noe som bidrar til stabil kvalitet i tysk, og diftongering i norsk.

3. Wie ist die Distribution von den Phonemen /s/ und /z/ im Deutschen? Wann und warum bekommt /z/ eventuell Stimmtonverlust und wie transkribiert man einen solchen s-Laut? Warum haben Norweger oft Schwierigkeiten mit den deutschen s-Lauten?

   Geben Sie Wortbeispiele!

Oppgaven gis maks 10 poeng. Det forventes

- At studenten forklarer hvorfor de er fonemer (det har vi jobbet mye med)
- Forklarer artikulatorisk likhet og ulikhet mellom dem og at de er parkonsonanter
- At distribusjon tar med Anlaut, Inlaut, Auslaut, med gode eksempler.
- At Stimmtonverlust defineres og transkripsjonsymbol for dette markeres [z̥] og at det nevnes at dette er et allofon av /z/, selv om det er identisk med [s].
- Gi gode eksempler på Stimmtonverlust, gjerne sette det i sammenheng med Auslautverhärtung.

4. **Beschreiben Sie den Unterschied in der Aussprache zwischen deutschen und norwegischen A-Lauten. Nennen Sie die artikulatorischen Merkmale. Warum kann es zu Missverständnissen führen, wenn ein Norweger das deutsche Wort „Opa“ mit der norwegischen A-Qualität spricht?**

Oppgaven gir maks 10 poeng. Det forventes:

- At det gjøres rede for at kvaliteten er lik mellom lang og kort utgave av a-ene i begge språk, men at de tyske er lysere enn de norske
- At lys/mørk avhenger av posisjonen i vokalfirkanten, jo lengre bak, jo mørkere.
- At begge vokalklangene beskrives artikulatorisk
- At det gjøres rede for at den vokaliserte r-en i tysk [ɐ] ligner veldig den mørke norske a-en og at den norske a-en derfor ikke bør brukes i tysk. Gi gode eksempler på dette.

5. Was ist ein Glottisansatz? Wie typisch ist er in der deutschen Sprache? Repräsentiert er ein Phonem? Wann benutzt man ihn (Distribution)? Benutzt man ihn auch im Norwegischen?

   Geben Sie Wortbeispiele!

Oppgaven gir maks 10 poeng. Dette forventes:

- At glottisansatsen beskrives artikulatorisk
- At det gjøres rede for at dette er svært utbredt i tysk, og at det gir tysk et helt spesielt preg, og at norsk ikke har dette typiske preget (og mange andre „leagto"-språk).
- At glottisansatsen ikke er et eget fonem i tysk, men et fonetisk viktig trekk.
- At reglene ikke er entydige, og at bruken av glottisansatsen også henger sterkt sammen med tempo.
- At den er et grep for å skille stavelser og ord fra hverandre i en taleflom, mest vanlig for å skille stavelser ved vokalkollisjon, og særlig hvis den ene stavelsen/det ene ordet er trykksterkt.
- At vokalisering av /r/ i utlyd ofte gir vokalkollisjon og at man som oftest har glottisansats, selv uten at noen noen av ordene har trykk: er ist ungern hier [eɐ ʔɪst ˈʔʊngɛɐ̯n ˈhiːɐ]

Råd til sensor:

Oppgavene innen hvert sett kan ha litt ulik vanskelighetsgrad. Det er derfor helt ok å se alle oppgavene studenten svarer på under ett og vurdere ut fra maks helhetspoeng (30).